

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Gävleborgs län

September 2016

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om småföretagsbarometern	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Gävleborgs län	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Gävleborgs län	6
<i>Näringslivet i Gävleborgs län</i>	7
Småföretagsbarometern – Gävleborgs län	10
<i>Sysselsättning</i>	10
<i>Orderingång</i>	11
<i>Tackat nej till order</i>	13
<i>Omsättning</i>	14
<i>Konjunkturindikatorn</i>	15
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	18
Expansionsutsikter och hinder för expansion	20
<i>Konjunkturrisiker</i>	22
<i>Politiska risker</i>	23
Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet	24

Om småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 500 000 privata företag fördelade över hela landet. Sammanlagt har dessa företag omkring 2,1 miljoner sysselsatta. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern baseras på en grov indelning av företagen i industri¹- eller tjänsteföretag, detta för att siffrorna ska bli mer informativa då förutsättningarna för dessa två huvudgrupper av företag skiljer sig åt. Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

Företagarna

Sparbankernas Riksförbund

Swedbank

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ Industrisektorn inkluderar även byggnadsbranschen enligt Småföretagsbarometerens sektorindelning.

Sammanfattning av konjunkturläget i Gävleborgs län

- **Småföretagskonjunkturen** har förbättrats betydligt och den sammanvägda konjunkturindikatorn för Gävleborgs län blir 77, precis under riksgenomsnittet med netttotal 80. Vid 2015 års mätning var konjunkturindikatorn för länet 47, jämfört med rikets indikator på 64. Det är tydligt att företagen nu upplever en topp på konjunkturutvecklingen och det råder en viss osäkerhet om huruvida återhämtningen kommer att fortsätta under det kommande året. Inför det kommande året räknar tjänstesektorn fortsatt med en jämn tillväxttakt, medan industrisektorn förväntar sig en avsevärt svagare konjunktur.
- **Sysselsättningstillväxten** i Gävleborg har ökat sedan 2013 och ligger nu nästan i nivå med riket. Under det senaste året har sysselsättningstillväxten planat ut, liksom förväntningarna på utvecklingen framöver. I det avseendet skiljer sig Gävleborgs-företagen från genomsnittet då de ser något mindre positivt på utvecklingen framöver.
- **Orderingången** för länets småföretag har ökat tämligen kraftigt under det senaste året, från ett netttotal på 19 har orderingången idag ett netttotal på 31. Därmed ligger tillväxten i orderingångar för länets företagare strax under riksgenomsnittet på 33.
- **Omsättningstillväxten** i Gävleborgs län har ökat någorlunda ordentligt sedan den senaste mätningen 2015, från nettotalet 19 till dagens netttotal på 38. Detta orsakas av ökade netttotal i såväl industri- som tjänstesektorn. Omsättningsutvecklingen bland Gävleborgs företagare ligger således över landets genomsnittliga utveckling (netttotal 33). Förväntningarna inför kommande år är emellertid mindre optimistiska.
- **Tillväxten av lönsamheten** för småföretagen i Gävleborgs län har stigit sedan 2015 års mätning. Även om 40 procent av Gävleborgs företag har upplevt en ökad lönsamhet under de senaste tolv månaderna, har 17 procent av företagen samtidigt upplevt en minskad lönsamhet. Tjänsteföretagens lönsamhet har ökat mest från ett netttotal på 10 till ett netttotal på 27, vilket är i linje med rikssnittet för tjänsteföretag med ett netttotal på 28. I industrisektorn har nettotalet för lönsamhet ökat från -0,3 till 14. Läget har alltså förbättrats betydligt, men nettotalet 14 ligger fortfarande lågt och under riksgenomsnittet för industriföretagen, där nettotalet för lönsamhet är 24.
- Företagen i Gävleborgs län upplever även i år sämre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet. Trots detta anser 64 procent av företagen i länet att de har **goda utsikter att expandera** på sikt (riksgenomsnittet är 70 procent).
- De två främsta **tillväxthindren** för småföretagen i Gävleborgs län är tuff konkurrens och svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft. Omkring vart fjärde eller vart femte företag upplever något av dessa problem som det största hindret för tillväxt. Höga

arbetskraftskostnader kommer på tredje plats med 15 procent av företagen som anger detta som det viktigaste tillväxthindret.

- **Den största politiska risken** är potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter vilket anges av 40 procent av Gävleborgs alla företag. Nästan var fjärde företag ser även ökade skattekostnader som en risk.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Gävleborgs län

I Sverige har konjunkturläget fortsatt att förbättrats och ekonomin har haft en bra utveckling under de senaste 12 månaderna med stigande sysselsättning och stark BNP-tillväxt. BNP har stigit till omkring fyra procent på årsbasis tack vare en stärkt export, expansiv finanspolitik och en hög nivå på hushållens konsumtion, vilket ger en bra grund för fler jobb i små och medelstora företag under det kommande året. Under första delen av 2016 har den positiva BNP-utvecklingen emellertid mattats av med omkring en halv procent. Samtidigt finns det ljuspunkter med ökad produktion inom näringslivet och en fortsatt stabil hushållskonsumtion.

De svenska hushållen gynnas av stigande realinkomster, låga räntor och ökad sysselsättning. Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen och arbetslösheten stabiliserade sig på cirka 8 procent under flera år. Under 2015 började arbetslösheten att sjunka igen och under våren 2016 uppgår den till 6,3 procent i juli.² Även om arbetslösheten har sjunkit har tudelningen på arbetsmarknaden ökat, inte minst mellan inrikes och utrikesfödda. Arbetslösheten är också fortsatt hög bland lågutbildade unga och utlandsfödda. Samtidigt har Sverige lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda i OECD.

Arbetsmarknadsläget är därför bekymmersamt för grupper som står långt från arbetsmarknaden. Den internationella konkurrensen har blivit allt hårdare samtidigt som tjänstesektorn blivit allt viktigare för tillväxten och sysselsättningen. Lönekostnader och arbetsgivaravgifter är därför av avgörande betydelse för små och växande företags konkurrensmöjligheter.

Den svenska exporten har uppvisat en svagare återhämtning än vid tidigare konjunkturuppgångar, framför allt på grund av den svaga globala investeringstillväxten och en fortsatt prispress inom råvaruindustrin. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU. Dessutom utgör maskiner och insatsvaror till industri- och transportsektorn en stor del av den svenska exporten. Dessa sektorer drabbades hårt av försvagad efterfråga efter finanskrisen. Eftersom investeringarna hos Sveriges handelspartners i EU växer långsamt, riskerar tillväxten på den svenska exporten vara relativt svag även framöver.

Trots den starka konjunkturutvecklingen är finanspolitiken expansiv med ökade offentliga utgifter. Bidragande faktorer är bl.a. flyktinginvandring och satsningar i offentlig sektor och på infrastruktur, framförallt bostadsbyggande. Den expansiva finanspolitiken resulterar i en del ofinansierade reformer, vilket i sin tur minskar det strukturella sparandet. Därför kan det förväntas att finanspolitiken blir något mer åtstramande framöver.

Den internationella konjunkturen är fortfarande svag och vägen till konjunkturåterhämtning har varit skakig. Det alltjämt låga resursutnyttjandet och en låg inflation har bidragit till en exceptionellt expansiv penningpolitik, något som kommer att prägla utvecklingen de närmaste åren. Sviter av den globala finanskrisen, bräckliga europeiska banker och avsaknad av strukturella reformer är bidragande orsaker till den tröga utvecklingen i Europa. Samtidigt

² SCB, AKU juli 2016

brottas flera tillväxtekonomier med växande obalanser och otillräckliga reformer. Detta blev särskilt tydligt i spåren av råvaruprisfallet. Förutom de ekonomiska utmaningarna har de politiska riskerna ökat vilket tenderar att verka återhållande på tillväxten. Storbritanniens folkomröstning för ett utträde från EU har skapat osäkerhet om det framtida EU-samarbetet även om det är förtidigt att bedöma om de ekonomiska konsekvenserna i närtid.

Näringslivet i Gävleborgs län

Näringslivet i Gävleborg består av företag verksamma inom en rad olika verksamheter, allt från tillverkningsindustri inom stål, skog och papper till företag inom besöksnäring, handel, kulturella och kreativa näringar, it-näringar och livsmedelsproduktion.

Skogsindustrin med relaterade verksamheter förblir en viktig näring och de gröna näringarna har stor betydelse i regionen. Delar av länet har en utveckling med befolkningsminskning och högre arbetslöshet som följd. Tillgänglighet till tätare arbetsmarknadsregioner har ofta lyfts fram som avgörande för att motverka befolkningsminskning. I detta avseende har infrastrukturen mycket viktiga genomfarts- och transiterande funktioner.

Under det senaste året har konjunkturutvecklingen varit mindre positiv och i lägre takt än genomsnittet för riket. Till viss del är detta en följd av politisk och ekonomisk oro i vår omvärld, men det är också relaterat till demografi- och näringslivsstrukturen i länet. Den lokala näringslivspolitikerna måste verka för att få fler nya företag att etablera sig i regionen, även generations- och ägarskifte i befintliga företag är viktigt för näringslivsdynamiken.

Den lokala näringslivspolitikerna genom bl.a. Länsstyrelsen arbetar för att skapa en ekonomiskt hållbar utveckling och öka sysselsättningen och uppmuntrar näringslivet att arbeta med frågor som rör jämställdhet, miljö och integration. Detta förutsätter ett brett samarbete med näringsliv, kommuner och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

Figur 1 visar tydligt att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Gävleborgs län. En förklaring till att sysselsättningen i mindre företag ökar är att antalet småföretag har ökat under senare år, se figur 2.

Eva Cooper, Regionchef Företagarna Gävleborg

Rolf Scherdin, Företagschef Gävle Swedbank

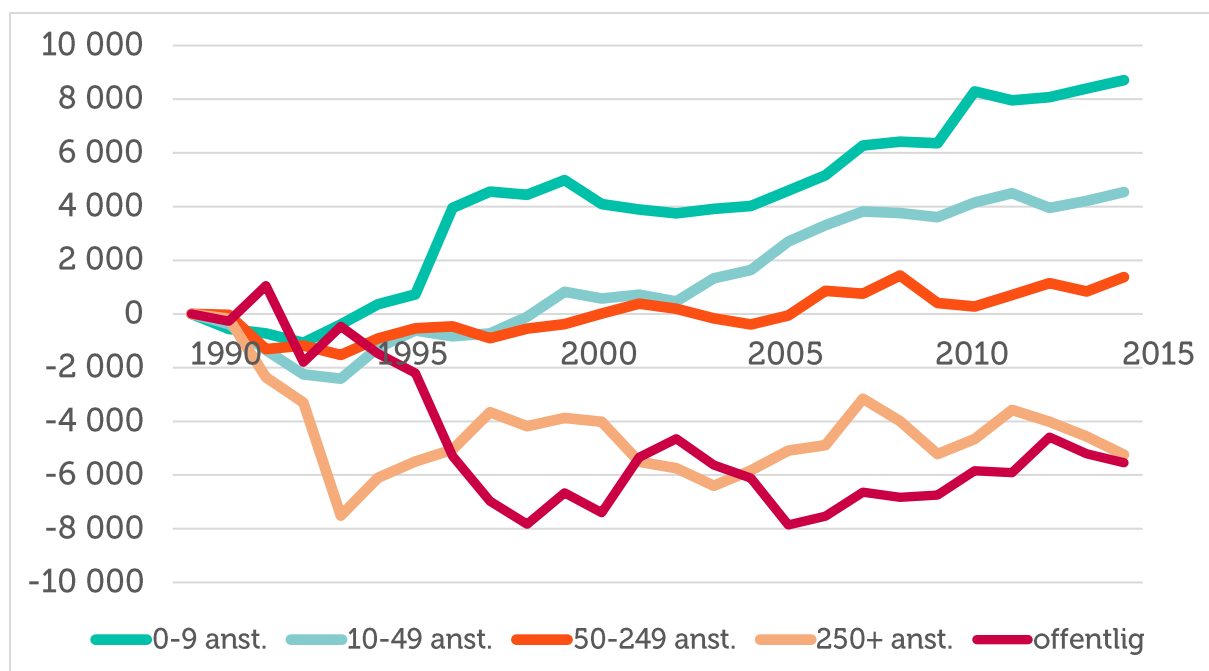

Elisabeth Mereborg, Chef Företag Hälsinglands Sparbank

I jämförelse med att ha högst ungdomsarbetslöshet i landet och lägst utbildningsnivå så är det närmast en triumf att Gävleborg i Småföretagsbarometern hamnar runt riksgenomsnittet- till och med bättre än våra tre grannlän Västernorrland, Dalarna och Uppsala! Detta när vi tittar på den sammanlagda konjunkturindikatorn med sysselsättning, orderingång och omsättning. Sysselsättningsutvecklingen har sedan 2013 varit svagt positiv- och det är tjänstesektorn som står för den starkaste utvecklingen. Även förväntningarna hos företagen framöver är höga.

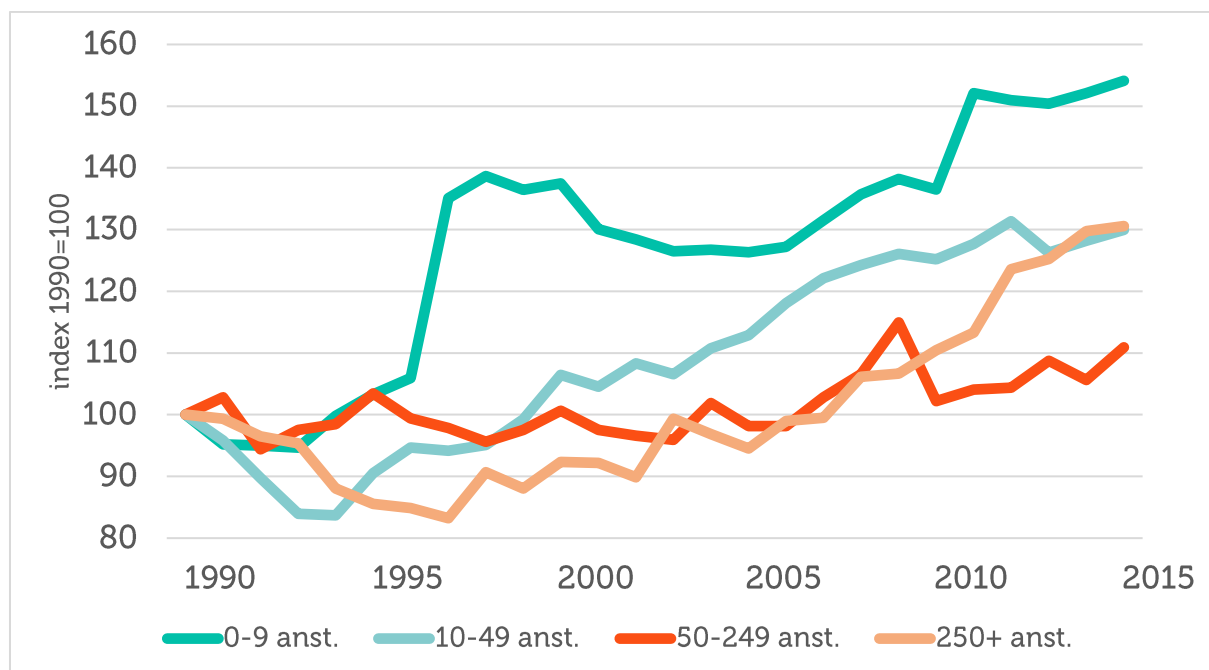
Men det finns hinder. Bland annat nämner var femte företag anger att de har svårt att hitta lämplig arbetskraft. Det är uppenbart att skola och näringsliv behöver samarbeta än mer. Företagen i Gävleborg nämner också, återigen, tuff konkurrens som det största tillväxthindret.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Gävleborg län sedan 1990 (källa: SCB)³

Figur 2 visar tillväxten av antal företag i olika storlekar i länet sedan 1990.

Figur 2 Tillväxt av antal företag i Gävleborg län sedan 1990 (källa: SCB)⁴

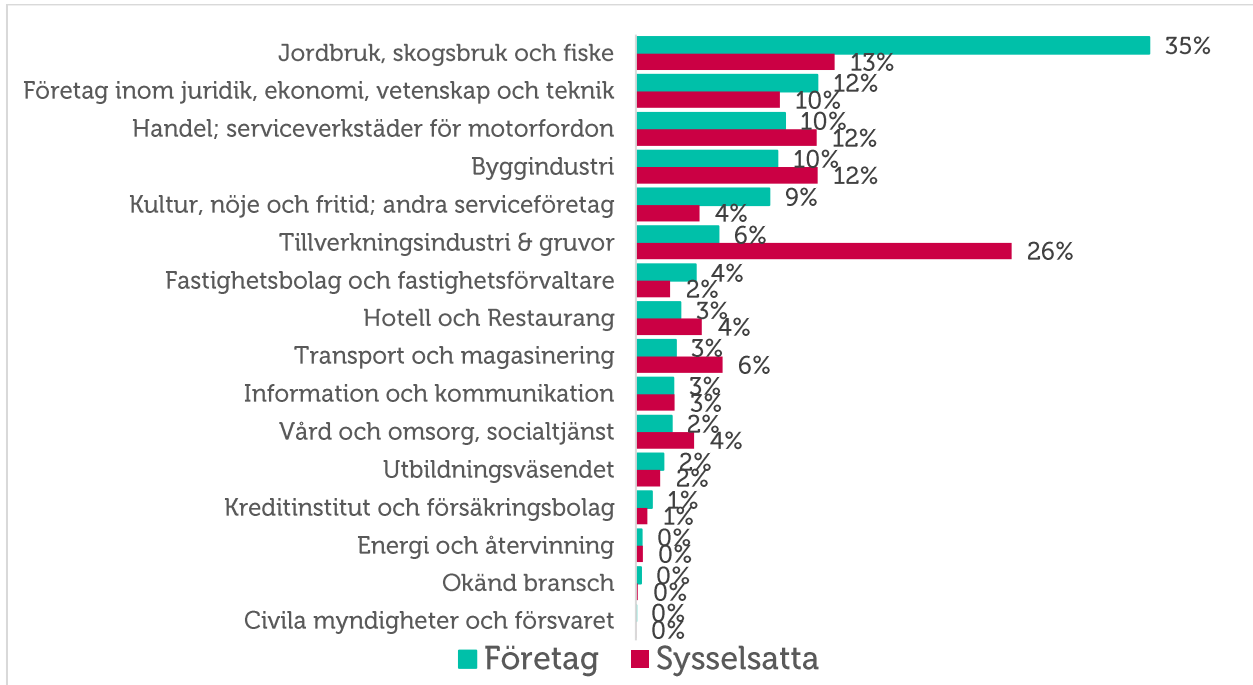

³ Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

⁴ Antalet företag definieras som antalet arbetsställen. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

I Gävleborgs län är en relativt stor andel av de sysselsatta verksamma i företagen inom tillverkningsindustrin (Figur 3). Även skogsindustrin, samt handel och service är viktiga sektorer för sysselsättningen i Gävleborgs län.

Figur 3 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, år 2015 (källa: SCB)

Småföretagsbarometern – Gävleborgs län

Sysselsättning

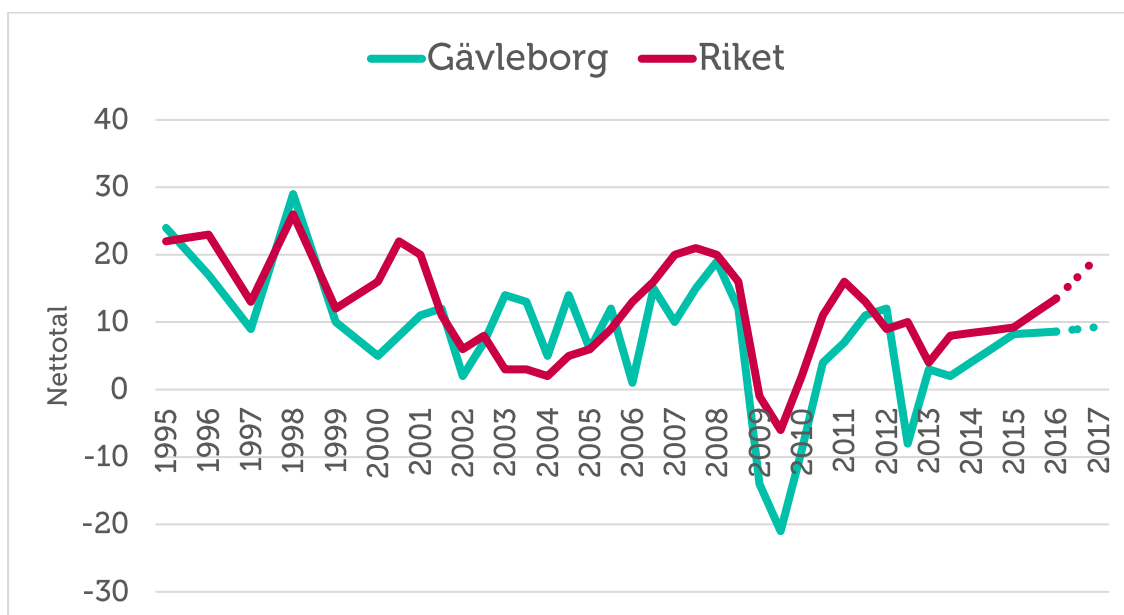
Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten i Gävleborg har ökat sedan 2013 men ändå inte riktigt i nivå med riksgenomsnittet. Under det senaste året har sysselsättningstillväxten planat ut, liksom förväntningarna på utvecklingen framöver. I det avseendet skiljer sig Gävleborgs-företagen från genomsnittet då de ser något mindre positivt på utvecklingen framöver.

Gävleborgs netttotal landar på 9, vilket är något under nettotalet för sysselsättningstillväxten i riket (14). Ett netttotal över noll betyder det att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Eftersom länet har ett positivt netttotal (9) innebär det att sysselsättningen totalt sett ökar i länets företag.

Utvecklingen ser dock olika ut bland länets småföretagare. Samtidigt som 20 procent av länets företag har ökat antalet anställda, har 11 procent minskat personalstyrkan under det senaste året. Företagens förväntningar för det kommande året är också något mindre optimistisk, nettotalet i Gävleborg på ett års sikt (9) är lägre än rikets genomsnittliga förväntningar om ett netttotal på 20.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Gävleborgs län och riket 1995-2016

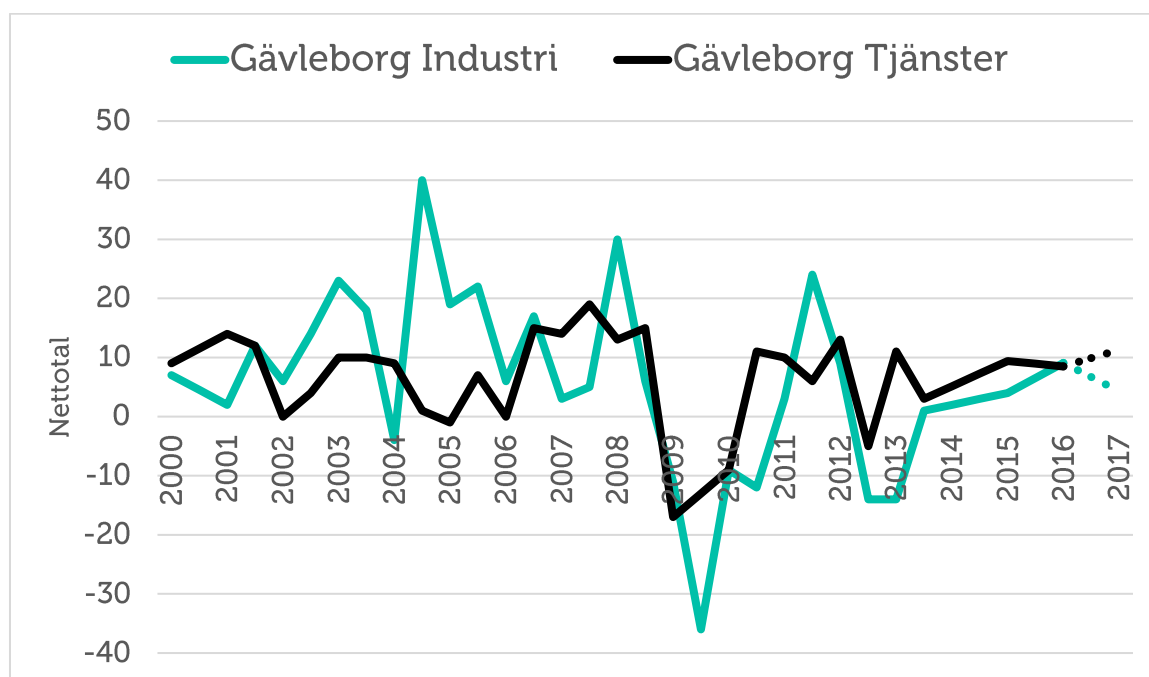

Inom såväl industri- som tjänstesektorn har sysselsättningsutvecklingen totalt sett ökat sedan 2013, samtidigt som utvecklingen ser ganska olika ut bland länets företag. Inom industrin har 22 procent ökat personalstyrkan samtidigt som 13 procent minskat i personal. Nettotalet för industrins sysselsättning ligger i år på 9, vilket är lägre än riksgenomsnittet (14).

Inom tjänstesektorn har utvecklingen varit likartad och uppvisar ett nettotal på 9, vilket är under riksgenomsnittet på 15. I Gävleborgs län har 20 procent av tjänsteföretagen ökat antalet anställda medan 11 procent har minskat sin personal.

Förväntningarna framåt är svagt optimistiska bland tjänsteföretagen med en något ökad sysselsättning under det kommande året. Nettotalet förväntas ligga på 10 på ett års sikt. Industriföretagen har dock en mindre positiv syn på utvecklingen framöver och en mindre andel företag tror att de kommer öka antalet anställda, på 12 månaders sikt faller nettotalet till 4.

Figur 5 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Gävleborgs län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

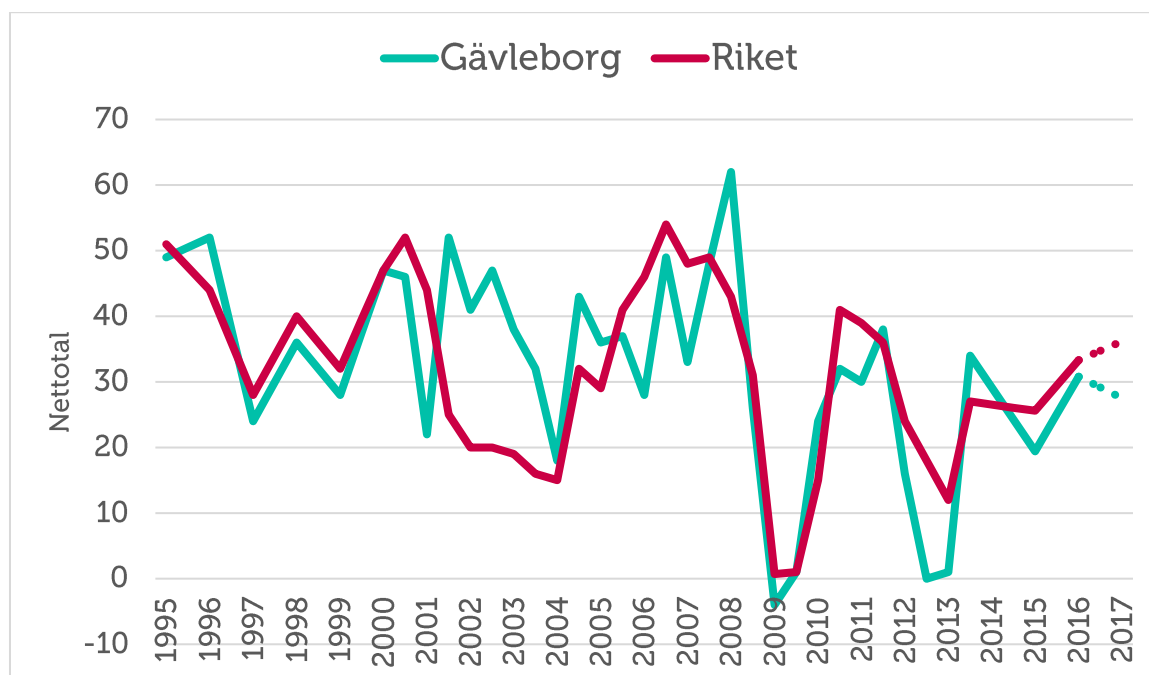
Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Orderingången för länets småföretag har ökat tämligen kraftigt under det senaste året, från ett nettotal på 19 har orderingången idag ett nettotal på 31. Därmed ligger länets småföretagares orderingångar strax under riksgenomsnittet på 33.

Förändringen beror på en ökad orderingsgång i båda sektorer, men drivs framförallt av ökade orderingsgångar i industrisektorn. Sammantaget i länet är det 48 procent av småföretagen som uppger en ökande orderingsgång under det senaste året, medan 17 procent anger en vikande orderingsgång.

Figur 6 Orderutveckling (nettotal) i Gävleborgs län och riket 1995-2016

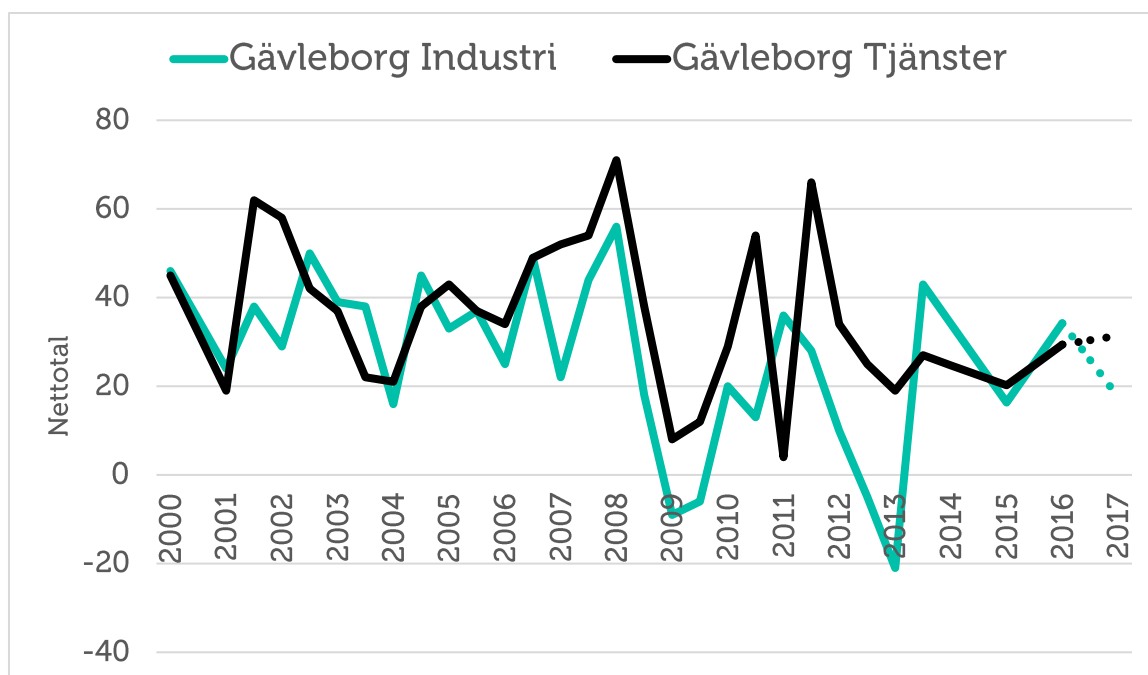

Inom tjänstesektorn har nettotalet för orderingsgången ökat från 20 vid 2015 års mätning till 29. Nästan hälften av tjänsteföretagen (47 procent) har haft en ökad orderingsgång, medan 17 procent har haft en minskad orderingsgång under det senaste året. Tjänstesektorn ligger emellertid fortfarande något under rikets genomsnittliga netttotal på 34 för orderingsgångar inom tjänstesektorn.

Inom industrisektorn har orderingsgången vänt upp från 2015 års netttotal på 16 till dagens 34. Drygt hälften av industriföretagen har haft en ökad orderingsgång (51 procent), medan omkring 16 procent av industriföretagen i Gävleborgs län har minskat sin orderingsgång under det senaste året. Industrisektorn ligger dock någorlunda i linje med rikets genomsnittliga netttotal (33) för orderingsgångar i industrisektorn.

Förväntningarna för det kommande året är försiktiga i förhållande till orderingsgångar. Tjänstesektorns förväntar sig en någorlunda stabil orderingsgång, motsvarande ett netttotal på 31, på ett års sikt. Industrisektorn förutspår å sin sida en lägre tillväxt i orderingsgångar, med ett framtida netttotal på 18 om 12 månader.

Figur 7 Ordergång (nettotal) i Gävleborgs län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Tackat nej till order

I Gävleborgs län har 36 procent av företagen tvingats tacka nej till order under det senaste året, vilket är en ökning från 2015 då 28 procent av företagen tackade nej till order. Den huvudsakliga anledningen företagen uppger är att de redan har mer att göra än de hinner med (52 procent av de som tackat nej), men även arbetskraftsbrist anges av många (17 procent) som en anledning.

Figur 8 Huvudorsaken till att företag har tackat nej till order under de senaste 12 månaderna

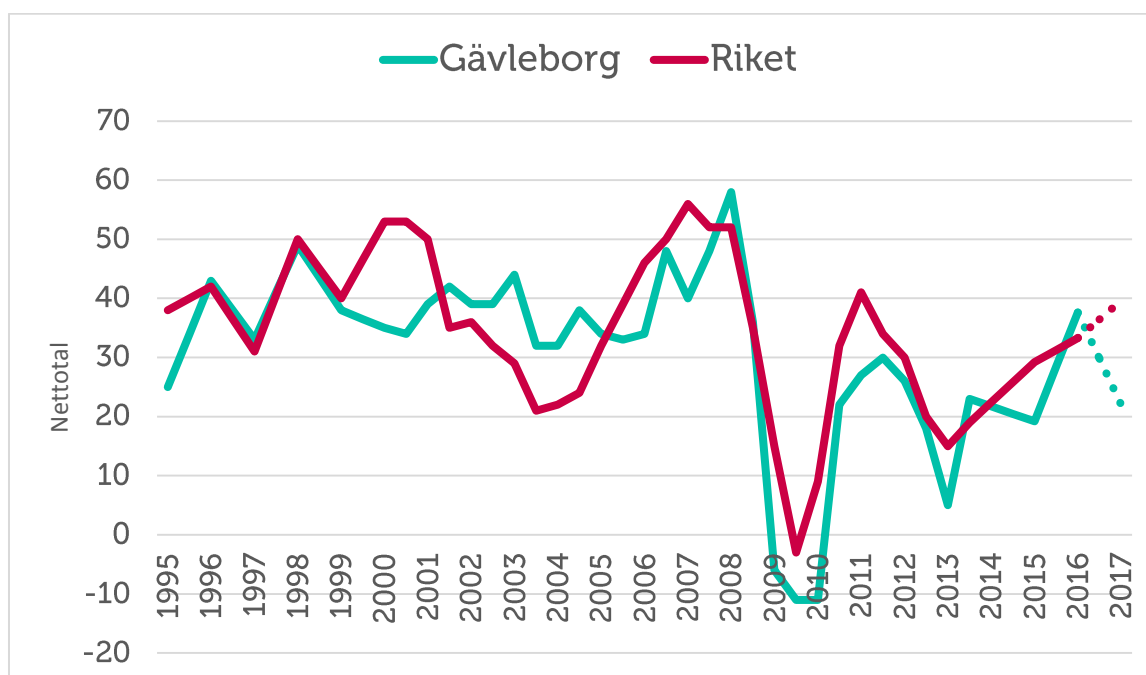

Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

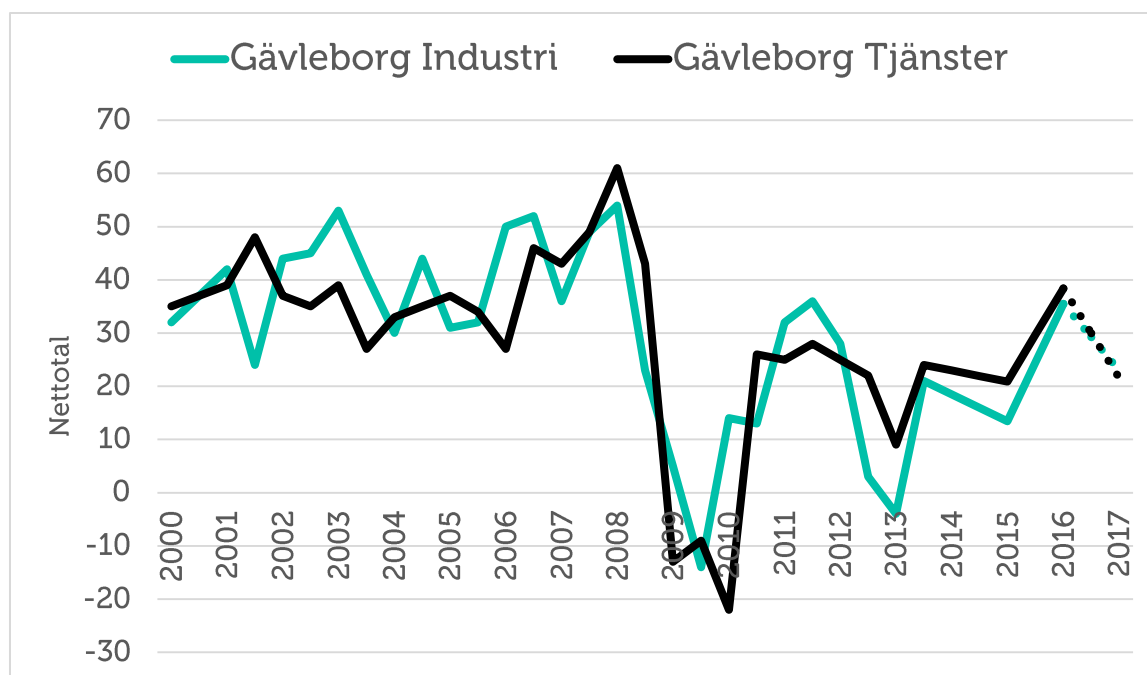
Omsättningstillväxten i Gävleborgs län har ökat tämligen ordentligt sedan den senaste mätningen 2015, från nettotalet 19 till dagens netttotal på 38. Detta orsakas av ökade netttotal i såväl industri- som tjänstesektorn. Omsättningsutvecklingen bland Gävleborgs företagare ligger således över landets genomsnittliga utveckling (netttotal 33). Förväntningarna inför kommande år är emellertid mindre optimistiska. Totalt sett tror företagen i Gävleborg på en lägre omsättningstillväxt de kommande tolv månaderna. Nettotalet för omsättningen förväntas falla tillbaka till ett netttotal på 22. Detta kan jämföras med riket i genomsnitt, där nettotalet förväntas öka till 40 på 12 månaders sikt.

Figur 9 Omsättningsutveckling (netttotal) i Gävleborgs län och riket 1995-2016

Både industri- och tjänstesektorn har upplevt en god tillväxt i omsättningen under det senaste året. Industriföretagen går från ett netttotal på 13 till ett netttotal på 36. Tjänstesektorn har upplevt en liknande utveckling och nettotalet har ökat från 21 vid mätningen år 2015, till ett netttotal på 38. Inför det kommande året är emellertid både industri- och tjänsteföretagen mindre positiva om utvecklingen och spår en lägre omsättningstillväxt med netttotal omkring 22 på 12 månaders sikt.

Figur 10 Omsättningsutveckling (nettotal) i Gävleborgs län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfråga på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

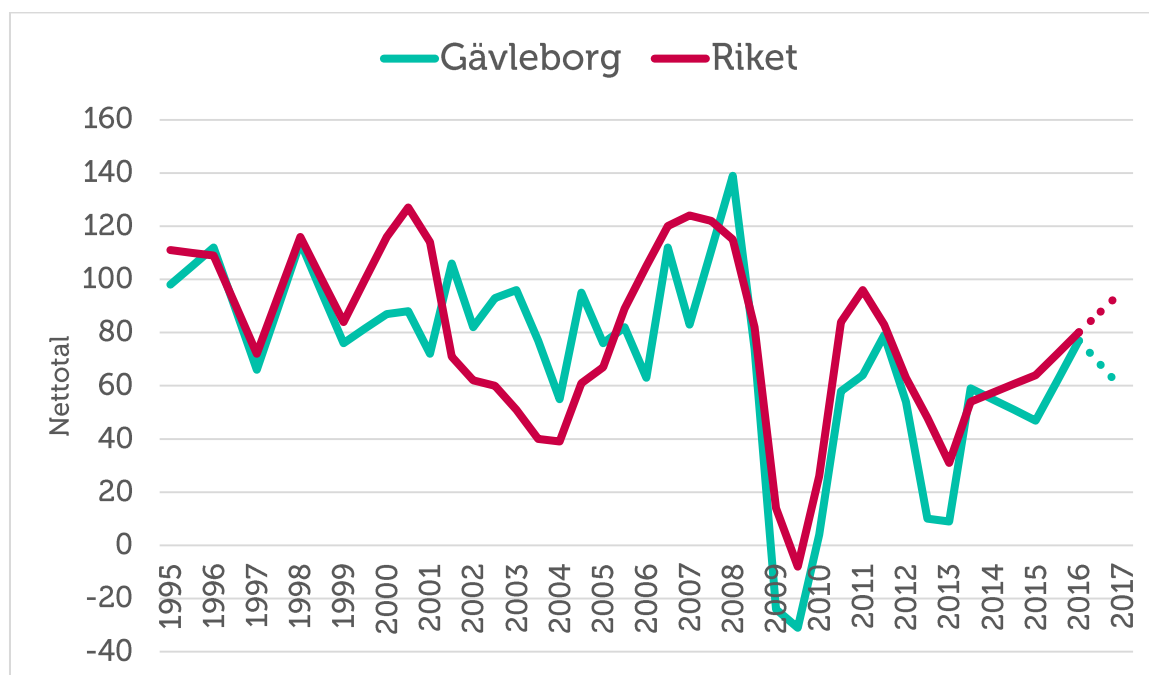
Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, orderingång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. Vid 2015 års mätning var konjunkturindikatorn för länet 47, jämfört med rikets indikator på 64. Läget har nu förbättrats betydligt och den sammanvägda konjunkturindikatorn för Gävleborgs län blir 77, precis under riksgenomsnittet med nettotal 80.

Sammantaget kan det alltså konstateras att konjunkturen för småföretagen i Gävleborgs län förbättrats dramatiskt sedan krisen 2008- 2009, men att det också varit en ganska skakig resa emellanåt. Under det senaste året har utvecklingen dock varit god.

Det är tydligt att företagen nu upplever en topp på konjunkturutvecklingen och det råder en viss osäkerhet om huruvida återhämtningen kommer att fortsätta under det kommande året.

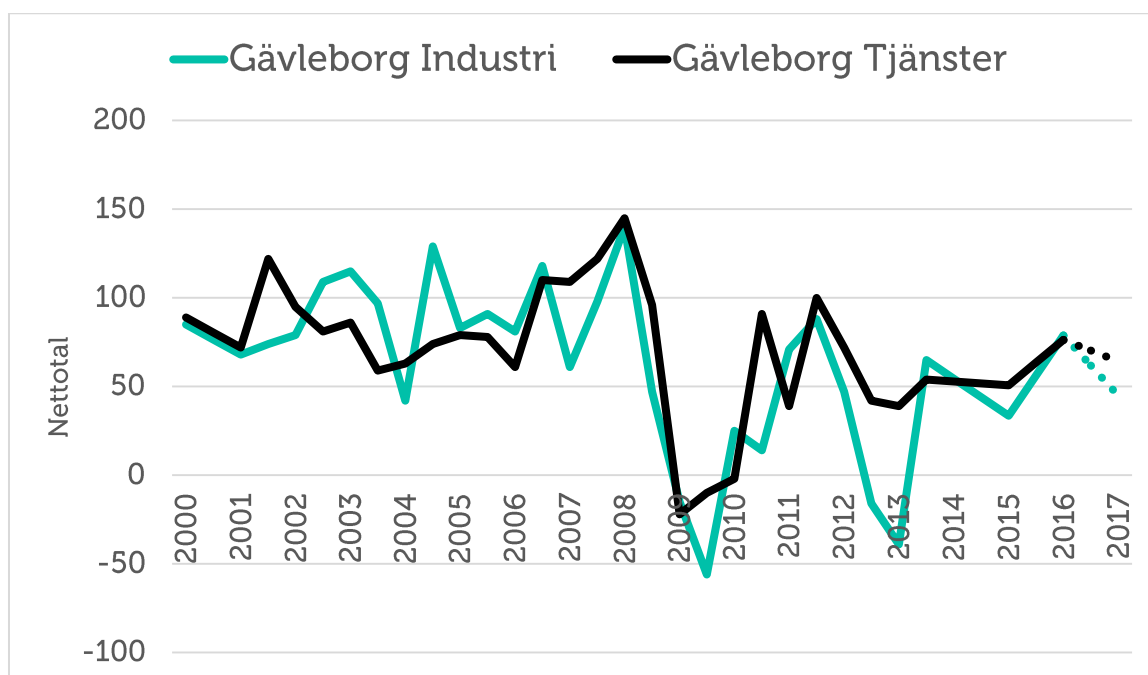
Majoriteten av företagen tror på en lägre tillväxttakt i sysselsättning, ordergång och omsättning. Utveckling beror till största del på konjunkturläget i Sverige, men även återhämtningen och den ekonomiska och politiska turbulensen i vår omvärld påverkar utvecklingen i hög grad.

Figur 11 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (nettotal) i Gävleborgs län och riket 1995-2016

Under det kommande året räknar tjänstesektorn i Gävleborg med ett något försvagat konjunkturläge, där indikatorn förväntas falla från 76 till 64. Industrin, räknar med en något kraftigare inbromsning och nettotalet förväntas minska från dagens 76 till en indikator på 45 på ett års sikt.

Figur 12 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, orderingång och omsättning (nettotal) i Gävleborgs, industri- och tjänstesektor 2000-2016

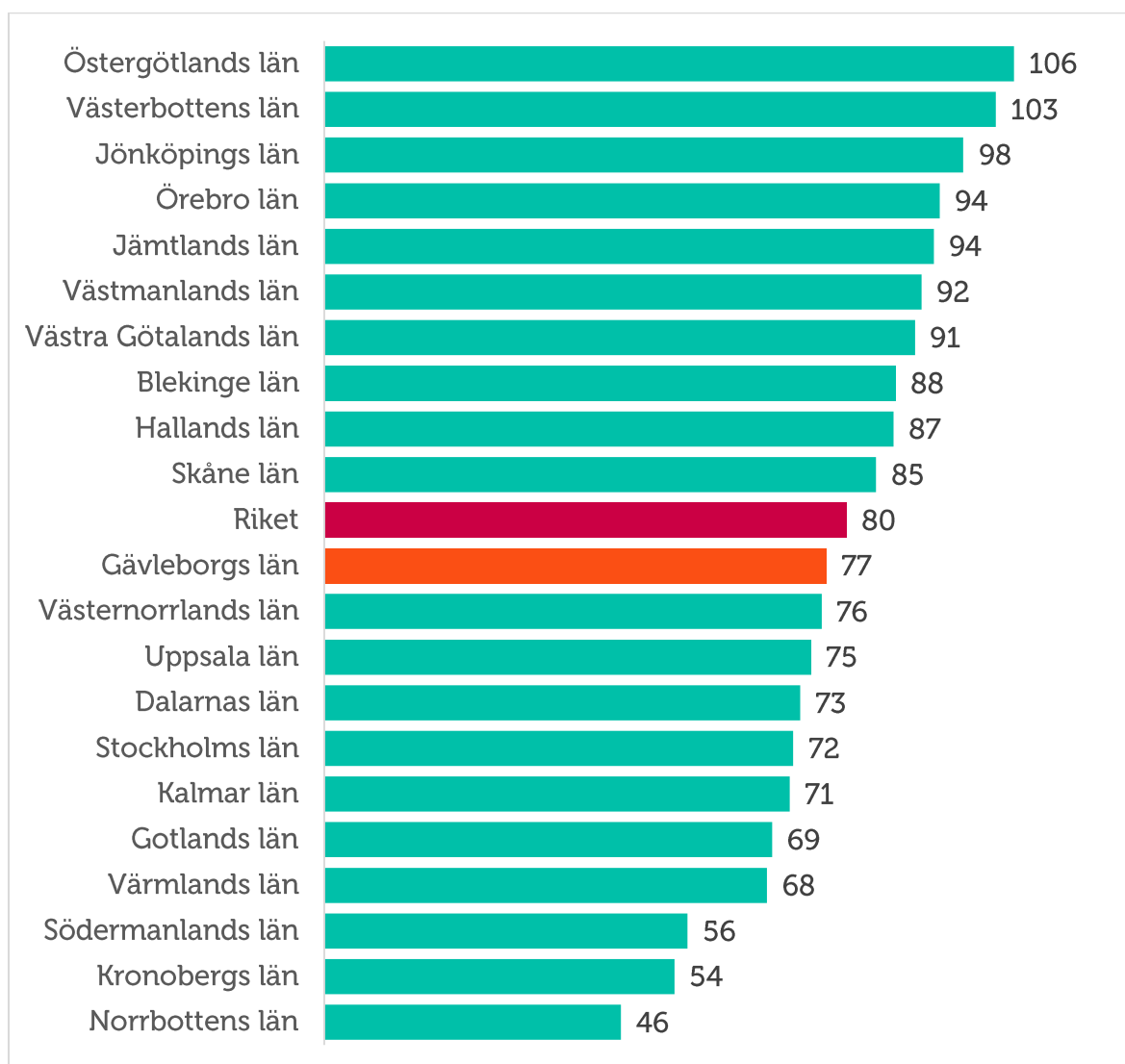

Småföretagsbarometerns resultat bekräftas i stort av Konjunkturinstitutet undersökning som visar att det är konsumtion och investeringar som drivit tillväxten framåt. Konjunkturinstitutet undersökning visar också liksom Småföretagsbarometern att tjänstesektorn räknar med en avmattning i tillväxten det kommande året.⁵

För den sammanvägda konjunkturindikatorn placerar sig Gävleborgs län strax under riksgenomsnittet. Det som framförallt skiljer Gävleborgs-företagen från genomsnittet är de mindre optimistiska förväntningarna på utvecklingen de kommande 12 månaderna. En trolig förklaring är det lokala näringslivets industristruktur. Industrieföretagen i länet är i högre grad beroende av utvecklingen i omvärlden och där har osäkerheten ökat till följd av politisk och ekonomisk turbulens. Placeringen i linje med, men strax under riksgenomsnittet, tyder också på att det lokala företagsklimatet även fortsättningsvis behöver utvecklas och värnas på regional nivå.

⁵ Konjunkturbarometern augusti 2016, Konjunkturinstitutet.

Figur 13 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2016

Lönsamhetsutvecklingen

Lönsamheten dikterar till stor del företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar. Länets samlade netttotal för lönsamhet har stigit från 8 till 23, sedan den senaste mätningen (år 2015). Även om 40 procent av Gävleborgs företag har upplevt en ökad lönsamhet under de senaste tolv månaderna, har 17 procent av företagen samtidigt upplevt en minskad lönsamhet.

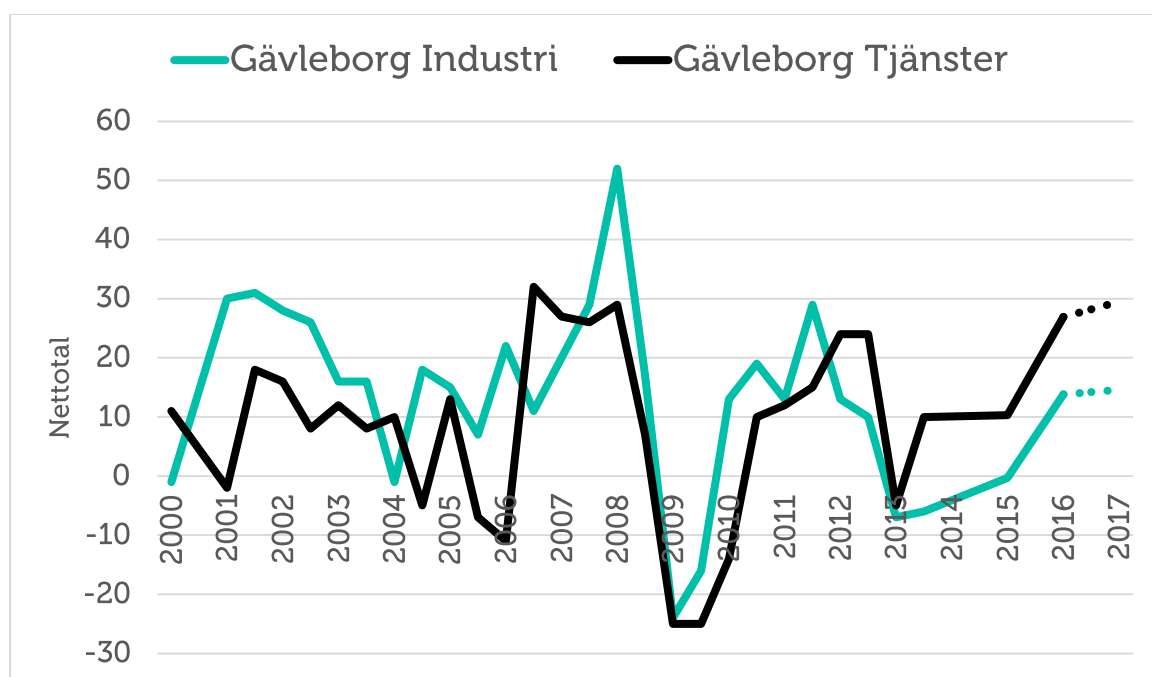
Tjänsteföretagens lönsamhet har ökat mest från ett netttotal på 10 till ett netttotal på 27, vilket är i linje med rikssnittet för tjänsteföretag med ett netttotal på 28. Tjänsteföretagen förväntar sig en något ökad lönsamhetsutveckling på ett års sikt, då nettotalet tros ha klättrat till omkring 30.

I industrisektorn har nettotalet för lönsamhet ökat från -0,3 till 14 under perioden, dvs. det är betydligt fler industriföretag i Gävleborgs län som uppger positiv lönsamhetsutveckling. Läget

har alltså förbättrats något, men nettotalet 14 ligger fortfarande lågt och långt under riksgenomsnittet för industriföretagen, där nettotalet för lönsamhet är 24. På ett års sikt tror industriföretagen på en jämn lönsamhetsutveckling och nettotalet förväntas öka till 15.

På ett års sikt förväntas länets totala nettotal för lönsamhetsutvecklingen öka till 25. Detta ligger fortsatt under rikets genomsnittliga förväntningar på 32. Den försiktiga optimismen återspeglar sig också på sektornivå, där 37 procent av länets företag tror på en ökad lönsamhet under det kommande året (28 procent av industriföretagen och 41 procent av tjänsteföretagen). Utvecklingen framöver ser försiktigt positiv ut, men förväntningarna ligger fortsatt under rikets nivåer.

Figur 14 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Gävleborgs län, industri- och tjänstesektor 2000-2016

Företagens prisförväntningar

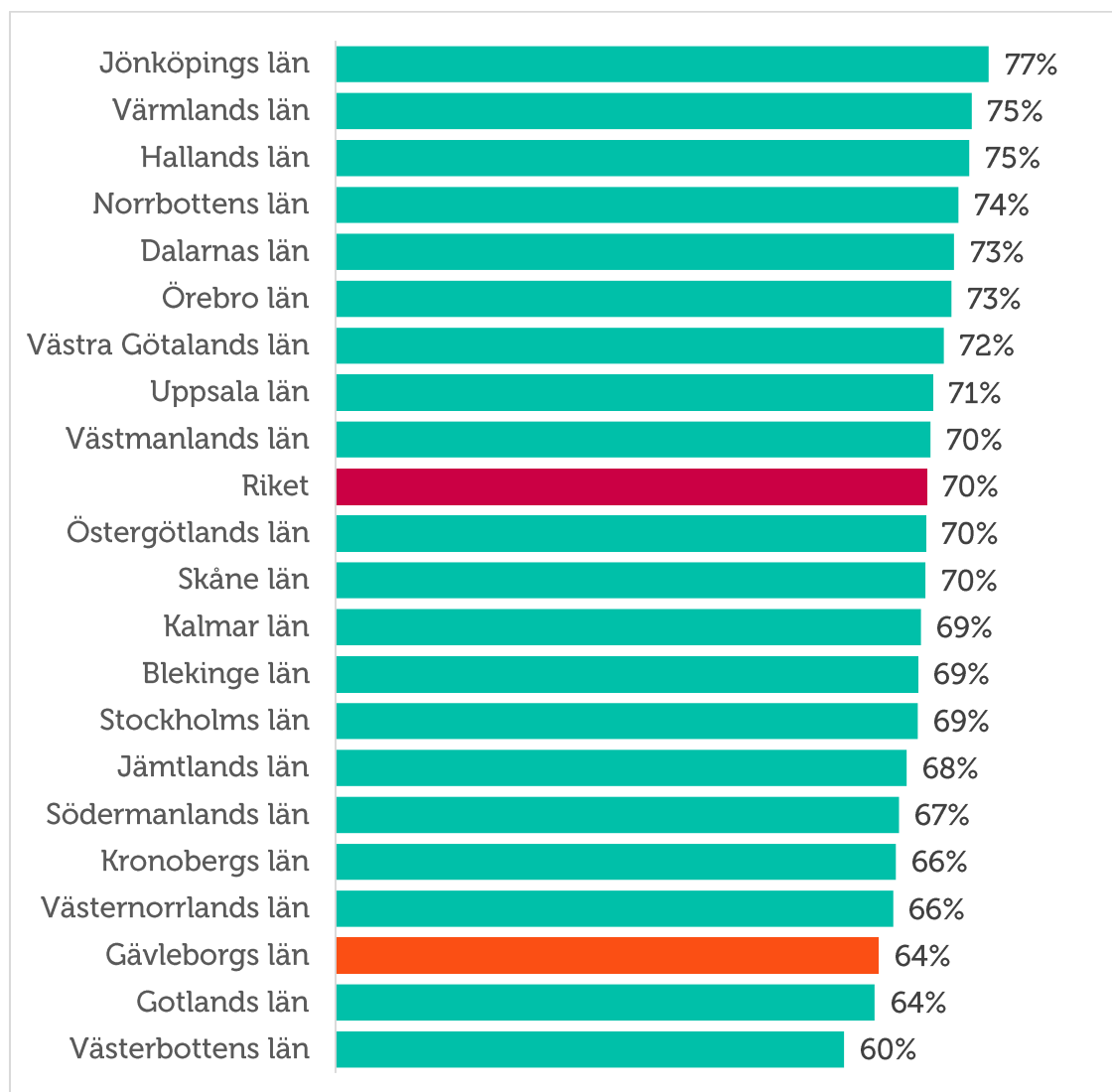
Företagen i Gävleborg ser något lägre utsikter för prishöjningar än genomsnittet för riket. Av industriföretagen tror 31 procent av företagen på prisökningar och av tjänsteföretagen 33 procent. Inom industrin i riket som helhet är det 34 procent av företagen som tror på högre priser på riksnivå, motsvarande siffra för tjänstesektorn är 36 procent.

Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

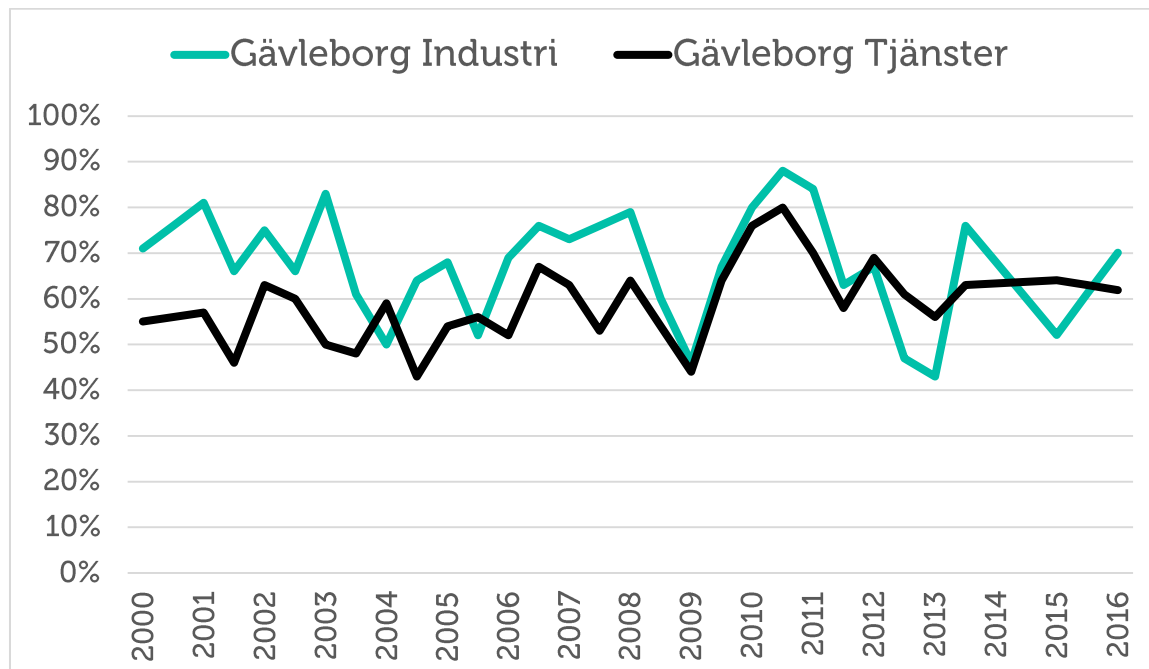
Företagen i Gävleborgs län upplever sämre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet, se figur 15. Trots detta anser 64 procent av företagen i länet att de har goda utsikter att expandera på sikt. Det är en marginell förbättring sedan föregående år då 62 procent av företagen såg goda expansionsmöjligheter. Förbättringen speglar det allmänna konjunkturläget vilket också förbättrats under perioden.

Figur 15 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2016

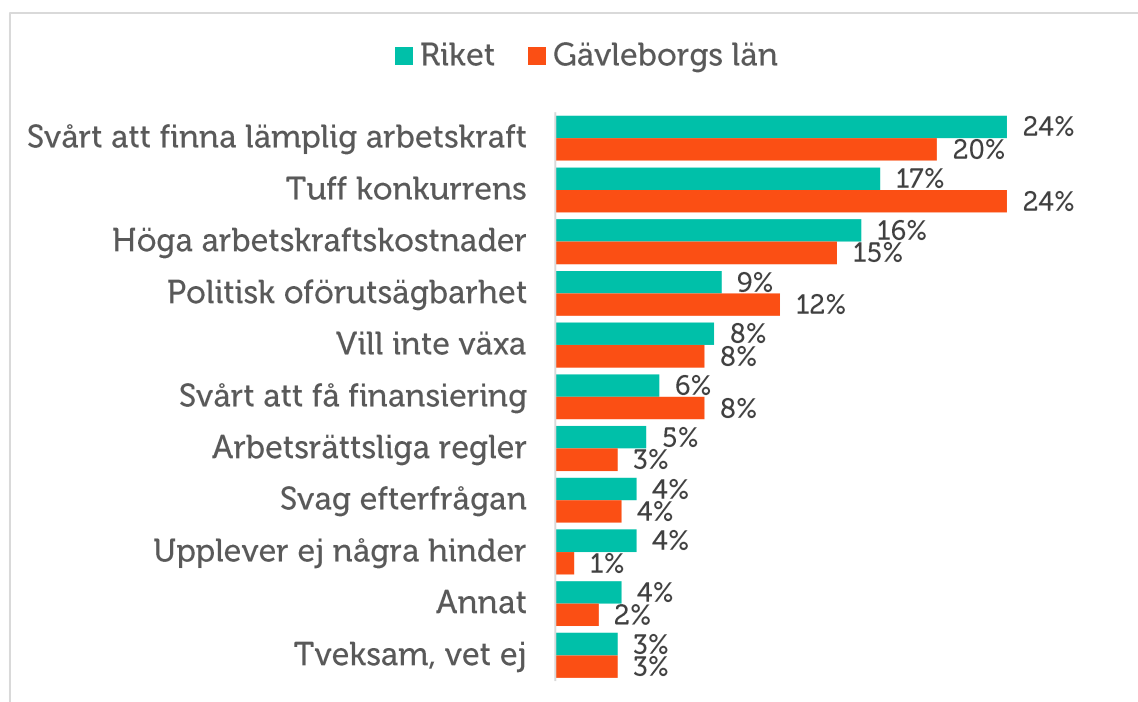
Industriföretagen har en mer positiv syn på framtidsutsikterna än tjänsteföretagen. Bland industriföretagen ser hela 70 procent goda expansionsutsikter, jämfört med 62 procent av tjänsteföretagen.

Figur 16 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Gävleborgs län, industri- och tjänstesektorn 2000-2016

Tuff konkurrens och svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är de två största hindren för tillväxt som småföretag i Gävleborg upplever. Omkring vart fjärde eller vart femte företag upplever något av dessa problem som det största hindret för tillväxt. Höga arbetskraftskostnader kommer på tredje plats med 15 procent av företagen som anger detta som det viktigaste tillväxthindret. Även politisk oförutsägbarhet är ett vanligt hinder för småföretagen, 12 procent anger detta skäl som det största hindret för tillväxt, vilket är en större andel än för landet som helhet.

Figur 17 Tillväxthinder enligt företagen i Gävleborgs län och i riket 2016 (procent)

Konjunkturrisker

Utvecklingen av den inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt 49 procent av länets företag. Löneökningar är den näst största konjunkturrisken som Gävleborgs företagare upplever, nästan vart femte företag ser detta som den största konjunkturrisken. En möjlig förklaring är bristen av sammordning i avtalsrörelsen 2015/16. Även högre arbetsgivaravgifter för unga kan ha bidragit till att arbetskraftskostnaderna framöver upplevs som en större risk för företagets utvecklingsmöjligheter. Energi- och råvarupriser ses också

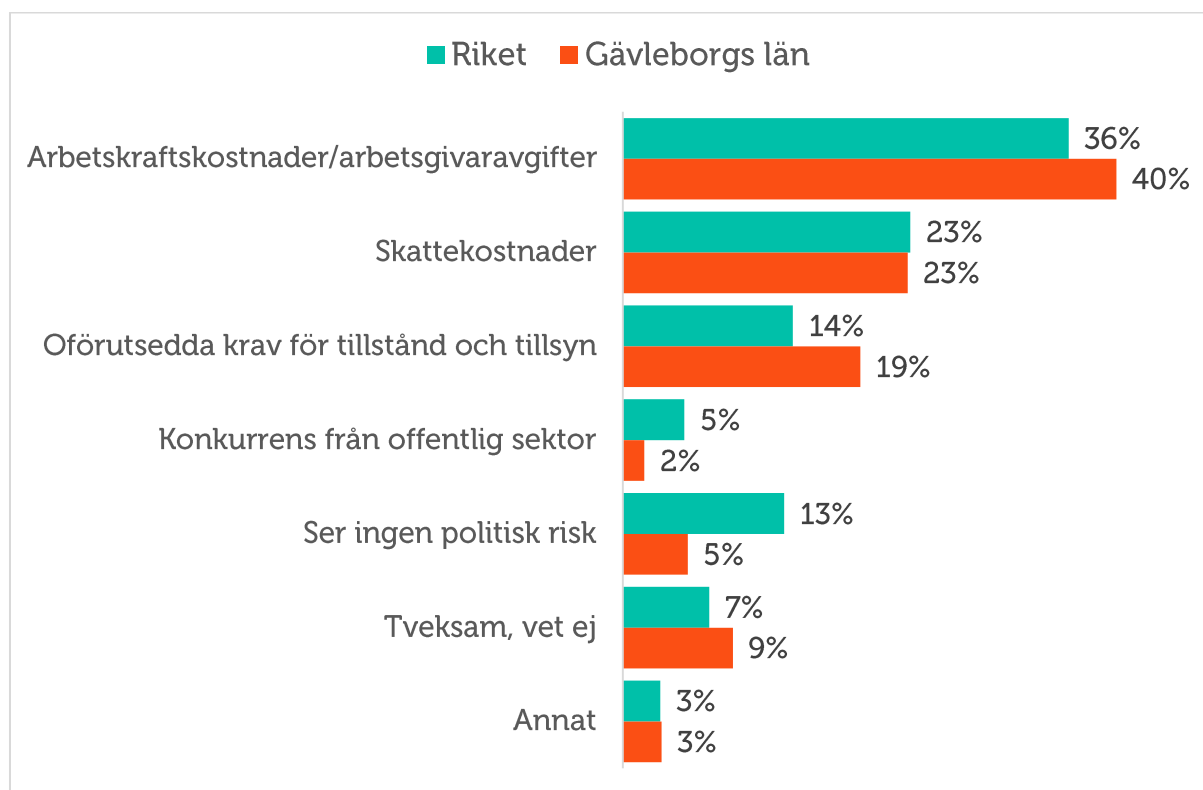
Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar för energi och råvaror samt brist på lämplig arbetskraft.

För att fördjupa förståelsen kring företagets syn på konjunkturläget och risker som påverkar företaget, ställdes kompletterande frågor om politiska risker och personliga risker.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Gävleborgs län. Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk. En större andel av företagen i Gävleborgs län, än i riket, upplever också oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn som en politisk risk. Resultaten är i linje med 2015 års undersökning, vilket motiverar ett fortsatt fokus på dessa problemområden för det lokala näringslivet i Gävleborgs län.

Figur 18 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Joe Formgren, Delägare Precis Reklam Gävle

Vi ser positivt på framtiden och är inte rädda för tuff konkurrens då det finns plats för alla som gör ett bra arbete. Målsättningen är att vi skall växa då vi utvecklade nya dynamiska tjänster som fått stor efterfrågan. När det gäller anställningar väljer vi i första hand unga människor som får utbildning samtidigt som de är med och utvecklar våra system. Samtidigt är kostnaderna för att anställa alldeles för höga. Jag ifrågasätter varför vi skall ha världens högsta arbetsgivaravgifter vilket snarare höjer tröskeln för att anställa.

Slutsatser och utmaningar för företagsklimatet

Den svenska konjunkturen har utvecklats mycket väl under det senaste året och de små och medelstora företagen är tillväxtmotorn, så även i Gävleborgs län. Småföretagskonjunkturen har nu förbättrats betydligt och den sammanvägda konjunkturindikatorn för Gävleborgs län blir 77, precis under riksgenomsnittet med netttotal 80. Det är tydligt att företagen nu upplever en topp på konjunkturutvecklingen och det råder en viss osäkerhet om huruvida återhämtningen kommer att fortsätta under det kommande året. Inför det kommande året räknar tjänstesektorn fortsatt med en jämn tillväxttakt, medan industrisektorn förväntar sig en något starkare konjunktur.

Det är i genomsnitt sju av tio företag som uppger att de vill växa. Samtidigt står företagen inför en rad hinder som motverkar en framtida expansion. Det är framförallt svårt att finna lämplig arbetskraft på arbetsmarknaden och höga arbetskraftskostnader gör att många företag tvekar att anställa. Även politisk oförutsägbarhet har stor påverkan på ett företags expansionsplaner.

Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om utvecklingen framöver. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft. För vissa branscher tycks den politiska diskussionen kring vinstuttag och tillståndsprövning ha en tydlig effekt på förväntningarna.

Utvecklingen det senaste året visar att det är de små och medelstora företag som utgör motorn i jobbskapandet. Det är dessa företag och företagsamma människor som tar risker, som anställer, som skapar varaktiga jobb och som via skattsedeln bidrar till vår gemensamma välfärd. Nästan alla småföretag är ägarledda, där ägaren bor och verkar på orten, med ett stort engagemang för lokalsamhällets utveckling. Småföretagen har därmed en central betydelse för den lokala ekonomin. Denna utveckling kommer att fortsätta under förutsättning att det skapas goda villkor för företag att starta, expandera och anställa. Det handlar om att företagare ska kunna verka på en rättvis och konkurrensneutral marknad. Villkoren för företagande ska vara lika, oavsett företagsform och bransch. Samt oavsett om företaget har kollektivavtal eller inte och oavsett var företaget verkar geografiskt i Sverige.

De sex viktigaste utmaningarna för det svenska företagsklimatets utveckling är därför även fortsättningsvis att:

- **Säkra småföretagens tillgång till kompetens.** Svårigheten med att hitta lämplig arbetskraft är ett av de största tillväxthindren för små företag. Det är viktigt att underlätta matchning av jobbsökande och företag. Utbildningssystemets utformning samt landsbygdsföretagens tillgänglighet till större arbetsmarknadsregioner är avgörande i dessa avseenden eftersom det påverkar tillgången på kompetenta och erfarna arbetstagare.
- **Den samlade kostnaden för att anställa måste sänkas.** Detta bör ske genom sänkta arbetsgivaravgifter. Genom att införa ett arbetsgivaravdrag kan arbetsgivaravgiften sänkas generellt för mindre företag som vill anställa.

- **Förenkla och sänk skatterna.** Det behövs en översyn av skattesystemet som ger internationellt konkurrenskraft och incitament till företagande, arbete, utbildning och rörlighet. Det ska vara mer lönsamt att ta de risker och det ansvar som det innebär att driva företag. Ta bort de skatter och regler som idag missgynnar ägaredda företag.
- **Minska regelbördan.** Intensifiera den nationella regelförenklingen. Moms- och andra skatteregler utgör, tillsammans med de arbetsrättsliga reglerna, en betydande regelbörda och är ett tillväxthinder för små företag. Anpassa reglerna för småföretagare. Inte tvärtom.
- **Trygghetssystemen måste vara anpassade för små företag.** Företagare ska ha samma rättigheter som anställda eftersom de betalar in i socialförsäkringssystemen efter samma principer.
- **Förbättra möjligheterna att delta i offentlig upphandling.** Offentlig sektor köper varor och tjänster för över 600 miljarder kronor årligen. Krångel och irrelevanta krav måste bort så att fler småföretag kan delta i offentliga upphandlingar. Småföretag ska kunna delta i högre utsträckning genom att ge anbud på delar av större kontrakt och med ett rimligt kravställande. Alla seriösa företag ska kunna delta i offentliga upphandlingar – oavsett om de har kollektivavtal eller inte.